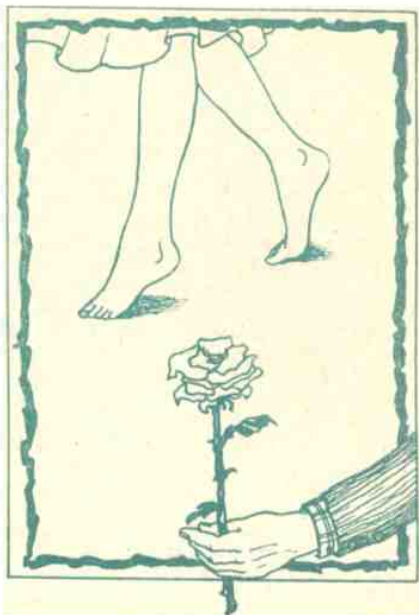

Едуард ПЕТШКА

БЛАКИТНА ТРОЯНДА

ОПОВІДАННЯ

Здавалося б, ґраток у твоїй клітці стільки, що крізь них і так нічого не видно, але життя додає все нові й нові. Ева вже кілька років переконувала себе, що з цього приводу не варто хвилюватись, та в неї нічого не виходило.

Найважче було в четвер, коли Еміл поїхав на день у відрядження.

— Це Еміл звелів привести Евічку до вас, — вибачилася вона перед свекрухою, ввійшовши з донькою до темного передпокою. Свекруха ошаддила електрику й не вмикала світла, хоч був похмурий ранок і збиралося на дощ. — Ідея не моя, — сказала Ева. — Еміл не хотів, щоб Евічка сьогодні йшла в садочок, бо, мовляв, у неї нездоровий вигляд.

Слухаючи її, свекруха розуміюче кивала головою. Ева не переставала дивуватись із взаєморозуміння між Емілом та його матір'ю, яка завжди дуже точно знала, чого хоче син, про що він мріє, навіть коли той нічого їй про це не казав. Ева часто сперечалася з чоловіком, та рідко домагалася того, що свекруха мала без жодних зусиль. «Мабуть, ми, жінки, часто не усвідомлюємо, що чоловік є чоловік. Ждемо іводі, можливо, навіть підсвідомо, що в нього проявляться бодай одна жіноча риса. Але чоловікові це не дано. Не дано йому й тієї виняткової вірності, яка спалахує в жінці всьому наперекір і, здається, триватиме вічно».

— Ну, бувай, Евічко, — подала вона дочці руку й поділувала в щічку. На

сходах спробувала здмухнути з губ різкий запах мила. Останнім часом вона не переносила запахів.

Коли це сталося вперше, Ева відчула над собою якусь небезпеку. Щоразу, коли Еміл повертався з відрядження, від нього пахло чимось незнайомим. Вона казала собі: «Це запах не нашого мила. Хто знає, чим він мився в готелях».

А якби вона кілька років тому не зв'язалася з ним, то жила б нині десь-інде й зовсім не так. Невикористані можливості — всі їх Ева яскраво собі уявляла — викликали в неї щемку тугу за чимось таким, чого вона досі не звідала.

«О п'ятій мушу забрати Евічку. О п'ятій, — спускаючись сходами, повторювала Ева, щоб трохі заспокоїтись. — Я абсолютно певна, що температури в неї немає, — міркувала вона, сповнена почуттям приниження. Надто швидко підкорялася вона чоловікові. Щоразу, їдучи у відрядження, Еміл вигадував для неї якість безглузде заняття. Щоб вона не мала спокою. Спокій для нього означав простір, свободу. Якщо дочка буде в свекруці, Еві доведеться заїхати туди рівно о п'ятій. О четвертій вона закінчує роботу, а треба щось і купити, то мусить усе робити бігом. Ані хвилини без контролю. Неначе взагалі було що контролювати».

Винзу на стіні висіло велике дзеркало, поїдене чорною віспою старості. Проходячи повз нього, Ева глянула на себе й лишилася задоволена.

Годинник показував без чверті вісім. На автобусній зупинці Ева стала в чергу. Дошу не було, але темно-бурі хмари опускалися дедалі нижче, від чого листя

© Eduard Petiska, 1981.

Едуард Петішка (нар. 1924 р.) — чеський поет, прозаїк, перекладач. У літературу прийшов після війни, надрукувавши книги поезій «Очі швидкокрилого часу» (1946), «Празькі оркестри» (1947).

З-під пера Е. Петішки вийшов танож ряд прозових творів, романів та збірок оповідань, зокрема: «Перше ніж змужніють чоловіки» (1960), «Оранжева сукня» (1962), «Суддя Кнор» (1967), «Шлюбні ночі» (1972). «Всесвіт» № 5, 1978 р.) та ін.
Оповідання «Блакитна троянда» взято із збірки «Рух квітів» (1981).

НА ЗАКІНЧЕННЯ НОМЕРА

на деревах теж прибрало бурого відтінку. Люди в черзі мовчали. Ева мовчала разом з усіма й раділа, що в цій самотині її з ними щось єднає. Байдуже, що то було тільки мовчання.

На роботу вона приїхала хвилиною в хвилину. Це було справжнє диво, бо свекруха жила в протилежному кінці міста.

— Ти сьогодні мов англійська королева, — привітала її пані Форстова, стіл якої був біля вікна. За третім столом підпилювала нігті Долінкова. На мить звиниши очі на Еву, вона буркнула щось невиразне.

І знову втрюх, у дих стінах, у клітці... Ева поклатла на стілець своєю шкрявту сумочку й почала розв'язувати пояс.

— Хрум, хрум, — гризла яблуку Форстова. «Як вона може їсти вранці яблука!» — подумала Ева, скинула плащ і розчесалася.

— В суботу веду онуків до цирку, — повідомила Форстова.

Нічого дивного. Вона завжди говорила тільки про своїх онуків. Онуки — це те, чого Форстова сподівалася від довгої низки днів, які називалися подружнім життям, тому тепер увесь час торочила про онуків.

— Найменший знає вже геть усіх звірів. Щодень питає: «Бабусю, а там буде ягуал?» Ягуал, ягуал, — наспівувала пані Форстова, розмахуючи в такт яблуком.

«Світ здається вельми простим, якщо задовольнятися тільки онуками або дбати про свою зовнішність, як Долінкова. Але що має робити той, хто прагне більшого?.. — З почуттям невдоволення Ева сіла за стіл. — Мені чогось бракує, до того ж дуже суттєвого...» Та ще це ув'язнення. Чоловік продумано й холоднокровно, вона була цього певна, тримав її у в'язниці. Перед заміжжям Ева стільки чекала від подружнього життя. Йї здавалося, що збудуться всі бажання. Перших кілька тижнів по весіллі Ева прожила в ілюзіях, що вона — та єдина, яка потрібна Емілові, бо заповнює собою все його життя, й вони житимуть душа в душу. Та минуло небагато часу, й Ева почала розуміти: Еміл часом радіє такому, що її вітрохи не цікавить. Це здавалося дуже далеким від ідеалу подружнього життя, бо для цього вони б мали бути близькими абсолютно в усьому, дивитись на все однаково, сплітатися думками, як сплітаються віттями дерева в лісі.

Раз на тиждень, увечері, Еміл відвідував шаховий гурток. У неділю, пополудні, як правило, йшов на футбол. Еву ні те, ні те не цікавило.

— Знову шахи? — докоряла вона. — Знову футбол?

Зітхнувши, Еміл кивав головою, немовби йшов виконувати якийсь дуже нелегкий обов'язок.

— Наступного тижня поїду з онуками на дачу, — вголос міркувала Форстова, ривняючи на столі паперн, — час уже їм трохи побігати лісом. Найменший...

— А як твій чоловік? — перебила Ева.

— Оформляє пенсію, за місяць буде пенсіонером, — сказала Форстова.

— І більш нічого? — запитала Ева.

Форстова підвела очі й здивовано глянула на неї.

— А що ще?

Еві раптом закортіло довідатись, як подружжя Форстів ставиться одне до одного. Адже вони пройшли вже такий шлях, який Ева з Емілом ще тільки збиралася подолати.

— Ну що ти, дівчино! — Форстова посміхнулася і так закліпала очима, що Ева аж образилася. — У наші літа?

«Просте життя, мета — онуки, взаємини між чоловіком і дружиною — лякко й усе, що з ним пов'язане». Ева кривдила Форстову, але робила це з великим задоволенням. Вона відчувала потребу когось кривдити, бо сама, як їй здавалося, теж була скривджена.

Долінкова не встрявала в розмову. В неї була робота — щось підраховувала на арифмометрі. Рівно о десятий вона підвелася і пішла зварити собі кави: дзенькала в кутку чашкою, ввімкнула маленьку електроплитку.

— Зварн й для мене, Долінко, — не втримавшись, попросила Ева. Вона не розуміла, як це Долінкова може не відчувати потреби щось про себе розповісти, бо сама Ева ладна була це робити день і ніч, аби тільки її розуміли.

— Признайся, Долінко, що ти робиш ввечорами?

Долінкова наливала каву в чашки й знизувала плечима.

— Дай їй спокій, — сказала Форстова, — вона тепер має клопіт з путівками.

Форстова бачила довкола тільки верхній шар життя, для неї головним були службові обов'язки. «А що робити тому, кому цього замало?» — подумала Ева й кивнула на ноги Долінкової:

— Гарні черевички.

— Вчора купила, — відгукнулася та.

Нарешті заговорила! Про свою зовнішність Долінкова завжди балакала охоче. «Досить гарні ноги, — відзначила подумки Ева. — Хоч майже без лтячок, але загалом непогані. Виступає, мов пава. Канцелярський ягуал». Ева пирснула сміхом. Форстова зиркнула на неї:

— Що таке?

— Похлинулася, — відказала Ева.

Вони з Долінковою пили каву, втупившись у стіну. Долінкова закурила.

— Там не лишилося чашечки й для мене?

— Мгм... — Долінкова наллала.

Ева не зносила тютюнового диму й прочинила вікно, сині пасма відразу потяглися у щільну. Форстова теж закурила, ще дещо розповіла про своїх онуків, а потім їй це набридло, вона погасила сигарету і знов узялася до роботи. Ева ввійшла в туалет помити чашки. Так повторювалося щодня. Ева день у день обідцля собі купити завтра Долінкової пакетик кави, щоб не бути винною. «Ті самі чотири стіни, ті самі чашки, та сама раковина, тільки дата мого ув'язнення інша. А тим часом у світі існують неосяжні простори, великі міста, яких я ще не бачила, гігантські континенти, цілий всесвіт. А я схлинула над цим умивальником і пильную, щоб не розбити чашечку».

Ева повернулася з туалету. Ложечки дзвіно брязкали, і їй стало від цього трохи веселіше. «Як на мене, то найвеселіше завжди найпростіше, — подумала вона. — Найкраще дістається людині задушно. І найцінніше — теж. А найскладніше...»

З-за рогу коридора, наче дух, виринув Томік на своїх гумових підшвах. Він завжди носив м'які спортивні черевики; цей Томік із світляними вусями трохи старший за Еміла. Томік мовби з'явився з якоїсь печери всесвіту, високий, із широченними долями. Добряга, який з усім світом був на «ти».

— Поїдеш зі мною, Ево?

— Куди?

— До книгарні.

— А коли?

— Зараз. Мушу привезти книжки до обіду, бо їх треба ще понадписувати.

Надворі пустився дощ. Потoki води спадали з неба хвиля за хвилею, наче сходили гори котилася лавина. Шум у ринвах наростав, цинковий дашок над входом аж виляскував.

Машина під'їхала до самих дверей, і Томік розкрив над Евою парасольку; поки він перебігав на другий бік машини, плащ його геть змок і тепер парував. Дух вологи змішувався з духом якоїсь туалетної води й мила «Люкс». Цей охайний чоловік старанно доглядав свої нігті, але помітно старів. «Невже він задоволений своєю роботою? Його послають купити подарунки або виголосити на зборах урочисту промову — й цього з нього досить? Неодружений, ніяких обов'язків», — подумала Ева й трохи не запитала його, що він робить після роботи. Томік міг би витлумачити це інакше, ніж Долінкова. І все ж таки Еві було б цікаво. Невже йому теж знайоме почуття невдоволення?

— Ну й дощ, — сказала Ева. — Лле як з відра.

— А тільки-но почався.

— Ти любиш, коли йде дощ?

— Дощ чи сонце — мені байдуже. Людина не повинна так реагувати на погоду.

— Коли йде дощ, на мене находить сум.

— А мені стає сумно зовсім від іншого.

— Від чого?

Він глянув на неї й усміхнувся. Це видно було тільки по його очах, бо рот закривали вуса.

— Тобі нелегко, — сказав він. — І тобі, й Фанекові. — Томік поклав свою широку рожеву долоню водіві на плече.

— В обох сім'я, діти.

— В мене одна дитина, — поправила його Ева.

— Облиш, — сказав Фанек і загальмував перед світлофором. — Бо ти взагалі не знаєш, що таке діти.

— А ти не знаєш, як живеться людині, коли немає сім'ї, тільки стара мати, що вдень спить, а вночі блукає по кімнатах.

— Це в тебе єдина незручність, — озвалася Ева, раптом згадавши, як Еміл повертається вночі з шахового гуртка.

— Я думаю, не єдина.

— А ти знаєш, — знову втрутився Фанек, — як воно буває, коли двоє дітей горять від температури, а третє теж під загрозою? — Він одуштує гальма, бо на світлофорі спалахнуло зелене світло.

«Добре хоч Евічка хворіє рідко, — думала Ева, — коли ж захворіє, то приїжджає свекруха і живе в нас, поки Евічка видужає. Так хоче Еміл — він немовби мені не довіряє».

— Температура спаде, а от старість... — зігнув Томік. — Мені жаль матері. Вночі вона ходить по хаті. Хоч коли б я прокинувся — чую її кроки. Одного разу заблукала до моєї кімнати й торкнула мене за обличчя. Я злякався. Відтоді беру двері на ключ.

«Такий вусатий добряга — й злякався, — здивувалася Ева. — В кожного своя клітка, й ніхто не здатен вибратися з неї. За винятком хіба того, в кого немає клітки». Ева була певна — такі люди теж є: вони ходять поміж кліток глядачами й дивляться на тих, що за ґратами. Ева завжди думала, ніби Томік належить до тих, щасливих, аж воно ні. Через те він дивиться на світ з таким розумінням. Через те, мабуть, і такий добряга.

— Кожна людина старіє, — сказав Фанек. — Тільки клопоти не старіють. Вони весь час свіжі. Найгірше, коли людина звикає до певного способу життя, а потім не може від нього відмовитися.

«Я б з радістю відмовилася од «свого» способу, — призналася собі в думці Ева. — Жити в клітці стало вже для мене звичкою, та я все одно охоче б від цього відмовилася».

— Все залежить, як ти живеш. Коли ти це знаєш, то зумієш визначити, від чого можеш відмовитися.

— Про те знають лише дерева, коли скидають своє листя, — сказав Фанек. — Людина ж завжди тримається зубами за все, до чого звикла.

Ох, ці чоловіки! Коли вони починали філософувати, Ева ніколи не знала, сміятися їй чи плакати. Вони могли балакати буквально ні про що: про садівництво, про футбол чи про шахи — й нічого конкретного. Ева так не змогла б, волила б краще мовчати. А втім, хто знає, можливо, тим базіканням чоловіки тільки щось прикривали. Якщо вони зуміли влаштувати світ так, щоб бути в ньому панами, то, мабуть, знали щось суттєве, таке, що зробило їхнє панування можливим. Після цього вони, звичайно, могли філософувати ні про що.

Біля книгарні Ева й Томік вийшли з машини, а Фанек дістав спортивну газету. Його, водія, цікавила тільки машина. Кожній людині визначено роль, то навіть втручати у те, що має робити інший? Чому Фанек повинен носити чийсь пакунок? «Все було б гаразд, — міркувала Ева, — якби кожен справді грав тільки визначену йому роль. Але декому доводиться грати чужу, бо своєї не може. Або йому дістається мішанина з двох чи й трьох ролей, як ось ці книжки... — Ева схилилася над стосами книжок, що їх продавець складав на прилавку. — Кожна книжка може мати в житті свою роль.

Ці ось, наприклад, стануть подарунками: вони дорогі, ілюстровані, це особливий вид книжок, вони в першу чергу подарунки, а вже потім книжки, здатні або не здатні зацікавити людину. Одну з них одержить Долінкова, як зразкова працівниця підприємства». Ева просто не могла уявити собі Долінкову над книжкою. Над ілюстрованим журналом — так, а ось над книжкою...

Продавець снував між полицями та прилавком, і чорний робочий халат його телпався, мов на вішалці. Враження було таке, ніби цей юнак зовсім безтілесний. Ева добре знала його, бо часто приїжджала по книжки для бібліотеки підприємства, але досі ніколи не звертала уваги на те, яким він здається безтілесним. Зате голос у нього був, бо продавець гомонів без уваги:

— Цю книгу привітає кожен.

Чому «привітає»? Чи вживав він таке слово останнього разу? Чому він запевняв, ніби це «знаменита книга»? Чому не говорив просто «добра» або «дуже добра»? Може, хотів розвіяти цими словами похмурість дощового дня, а може, прагнув вивільнитися з полону переповненої книжками крамляці, яка вже давно стала для нього кліткою?

— Просто незбагненно, — показував продавець нігтем на фотографію в книжці, — таке враження, ніби фотографували крізь шовк...

Чому крізь шовк? Бо це фото лісу, повітого туманом. Але так він говорив, мабуть, завжди. Дивно, що раніше вона цього не помічала.

— Що з цього вибрав би твій чоловік?

Невже Томік спитав цілком серйозно? Адже Еміл не читав книжок. Дуже рідко, під час відпустки, прочитає хіба якийсь детектив.

— Мабуть, нічого, — відповіла Ева.

Продавець і Томік зареготали, немовби вона сказала дотеп. Ева й собі засміялася, вона не розуміла, що тут смішного, але їй приємно було робити те саме, що інші. «Хоча б заради Ілюзії, ніби розуміємо одне одного».

Нарешті пакунки з книжками опинилися у машині. Ліпилося купити квітів.

— Мені треба заскочити на хвилинку додому, — озвався Томік, — я живу тут недалеко, за рогом. Ідьте по квіти без мене. Зустрінемося тут.

— Мені теж треба забігти в одне місце, — сказала Ева. Вона ще не знала, куди піде, але зраділа власній відвазі. Це ж так здорово — здобути хоч трохи свободи, про яку не знатимуть ні свекруха, ні Еміл!

Фанека обурила її зухвалість:

— Виходить, я маю тягати все сам?

— Фанечку, тобі ж це зовсім не важко, — поглядила його Ева по щоді.

— То коли бути тут? — напівображенним-напівзіреним тоном спитав водій.

— За півгодина, — відповів Томік.

Фанек натиснув на газ, а Ева стояла поряд з Томіком і не знала, куди їй піти. Як на те, ще й дощ перестав.

— Виходить, нам по дорозі, — озвався Томік. — Тобі куди?

«Що йому сказати?» — розгублено

думала Ева. Вона просто втекла з клітки своїх щоденних обов'язків, а тепер сама розгубилася.

— Тобі доводилось бачити блакитну троянду? — спитав Томік.

— Ні.

— Вона росте у мене в садочку.

До того садочка було недалеко, але Ева не може стільки мовчати. Вона мусила сказати бодай щось.

— Цей продавець сьогодні був такий кумедний...

— Чому? — не збагнув Томік, і Ева подумала: невже вона сьогодні чула не те, що інші?

— Слова, які він говорив, були такі незвичайні...

— Як це не дивно, але я не звернув уваги.

Можливо, ті самовпевнені люди, які не сидять у клітках, справді чують зовсім інше? Але ж вона теж визволилась, не поїхала по квіти, здобула півгодина свободи, то навіщо завела мову про книгаря? Їй кортіло сказати якусь нісенітницю, яка приголомшила б цього підтопаного парубка Томіка.

Вулиця за рогом підіймалася угору, будиночок примостився на схилі посеред садка. Ясного дня в цей схил, напевне, вдивлялося сонце.

— Шкода, що сьогодні не світить сонце.

— Приходь, коли світитиме.

— Справді?

Томік окинув Еву пильним поглядом, і вона подумала: а хіба що?! Чому б їй не прийти сюди ще раз? Томік, мабуть, думав про те, що вона заміжня, має чоловіка й дитину. Ну то й що з того?

Томік відімкнув хвіртку, й вони повз альпійську гірку піднялися до будинку. Вапнякові брили тьмяно виблискували після дощу, й у щілинах між ними яскріли дрібненькі жовті квіти. Перед старою дерев'яною верандою росла почорніла від літ яліна.

Томік завів Еву на веранду, вибачився й зник у будиночку.

Раніше тут, мабуть, спекотного літнього дня сиділи господарі в лозових кріслах, а тепер на веранді був склад різного мотлоху: бідон, шітка, старе відро. Стояли й лозові крісла, але в них наврод чи хтось тепер сів. Підвіконня припало шлюкою, завіски були перов'язані стрічкою й утворювали два трикутники, з'єднані верхами. Ці кокетливі колись завіски, на яких, незважаючи на їхню ветхість, ще можна було розрізнити постаті тоненьких танцівниць, навівали почуття смутку.

Ева стояла на веранді, а з вогких глибин цегляного будинку долинали зервовані голоси. Жіночий голос явно протестував, та нарешті Томік вийшов і привітно посміхнувся.

— Вибач — не запрошую тебе до кімнати, — сказав він, — бо прибираю раз на тиждень. А тут, на веранді, не прибираю взагалі, — додав він швидко, — бо вже два роки збираюсь її зламати, та все щось перешкоджає.

— Ти обіцяв показати мені блакитну троянду.

— Ходім. Троянди ростуть за будинком, у затишку.

Трава ще ряхтіла дощовими краплями, і в Еви незабаром намокли ноги.

Грядка з трояндами була довга, в три ряди. Томік підвів Еву до куща, на якому розпустилася тільки одна квітка. Вона була ніжно-блакитної барви, наче вена на дівочому зап'ястку. Довкола цвіли червоні, жовті, білі й оранжеві троянди всіх відтінків, але ніжно-блакитною була тільки одна. Це здавалося дивом.

— Ну як? — запитав Томік.

— Надзвичайна!

— Для мене це своєрідний символ. Символ того, що зникає довкола тебе, перш ніж устигнеш це усвідомити. Усвідомлюєш тільки тоді, коли його вже не стало.

«Він має радію», — подумала Ева. Вона не зрозуміла цих слів, але відчула в них невизначну тугу за красою. Про такі речі Еміл з нею ніколи не говорив. Мабуть, йому подібне й на думку не спадало. Йї навіть учувся голос Еміла: «До чого все це? Стану я ще сушити собі цим голу!»

«В тому-то й справа, Еміле, що на світі існує чимало речей і думок, які здаються ні до чого не придатними, тим часом саме вони найважливіші!»

Томік вийняв складаний ніжик і, нахилившись над кущем, немовби перепрошуючи його, зрізав квітку. Блакитну троянду на довгій стеблінці. Відтак простяг Еві.

Вона нерішуче взяла.

— Ти цього заслуговуєш, — сказав він. І більше ані словечка, навіть не пояснив, чому Ева заслуговує такої троянди.

Вона не зважувалася ворухнутись, боялася, що послызається на мокрій траві. Тоді він відійшов до неї зовсім близько. Так близько він не повинен був підходити, і все ж таки підійшов. «Мабуть, зараз поцілує», — майнуло йї у голові, і на душі раптом стало так приємно, як не було вже давно. Вона притулила до себе троянду й мимохіть заплющила очі.

— Не бійся, — сказав Томік, — я зрізав на стеблі всі колючки.

Ева розплющила очі. «Поцілував мене чи ні?» — й понюхала троянду.

Квітка пахла дуже слабенько, а може, й зовсім не пахла, може, то пахли інші троянди на грядці.

— Ще не навчилася пахнути, — сказав Томік. — Вона тут новачка.

Цікаво, що він мав на увазі?

— Дякую, ти дуже милий, — сказала Ева.

— Ти заслуговуєш цю троянду, — повторив він, але вже зовсім іншим тоном — вибачливим.

Вони побрели мокрою травою назад. У вікні Ева побачила зморшкувате жіноче обличчя. Стара не дивилася ні на Томіка, ні на Еву, а на щось таке, що видно було тільки йї.

— У мене зовсім мокрі ноги, — поскаржилася Ева.

— Зараз я їх тобі витру.

Вони вийшли з травни доріжку, ви-

мошену бетонними плитами. Томік розгорнув чистого білого носовичка і, присівши навпочіпки, почав витирати босі Евині ноги. «Жаль, що не заросли їх аж до колін», — зітхнула вона в думці, дивлячись, як він обережно й старанно витирає йї ступні.

— Знаєш, — вибачливо мовив Томік, відчиняючи хвіртку на вулицю, — я кошу траву тільки раз на рік.

«Як це прекрасно, — захоплено подумала Ева, — як це прекрасно не ускладнювати собі життя. Поки інші врибарають у своїх садках, косять траву й метушаться, цей високий руський чоловік не квапить час, живе спокійно. А ось я мушу о п'ятій забрати від свекрухи Евічку. О дев'ятій повернешся з відрядження Еміл, його має чекати тепла вечере».

Фанек уже ждав на домовленому місці.

— Поглянь, блакитна троянда! — сказала Ева.

— А вона пахне? — запитав Фанек. Він належав до тих людей, які спершу повинні впевнитись, чи немає в предметі якоїсь вади, щоб не перехаяти.

Ева й Томік сіли позаду. Коли машина рушила, Ева відчула, як широка Томікова долоня лягла на йї руку. Вона не забрала руки. Дивилася повз Фанека на переднє скло, яким знову стікали дощові краплі.

— Погляньте, дівчата! — вигукнула вона, тільки-но переступивши поріг канцелярії.

Долінкова знехотя глянула й жвгнула головою. Форстова сплеснула руками:

— Ти ба! Я чула, що коли жючити білу троянду чи білу гвоздику в сніжку, то...

— Це справжня блакитна троянда, — урвала Ева Форстову, шукаючи на полиці склянку. — Йї зрізали при мені. — Йї аж здивувалася, як легко збрехала. Зрізали! А втім, вона зовсім не збрехала. Вона просто змовчала, бо не могла виказати Томіка.

— Це тобі подарували? — Форстова відкинулася на спинку стільця, і в очах її спалахнула цікавість.

— Так.

— А мені вже дарують квіти жба на роботі.

— Твій чоловік не приносить?

Зайве запитання. Адже в неї є власний досвід. Цікаво, що скаже Еміл? Ні, вона не зможе показати йому блакитну троянду. Бо тоді він увесь вечір допитуватиметься, цілу ніч не даватиме спати, підозрюватиме її бозна в чому. Вона сховає квітку в підвал. Туди Еміл не заглядає. А темрява й холод підуть квітці на користь. Але в такому разі треба поквипитись додому й заховати троянду. І поставити в воду. Й поцілувати блакитні пелюстки. «Ця троянда — символ, і я її заслуговую».

До свекрухи Ева приїхала тільки в черв'я на шосту. Евічка зрадла, а стара зустріла невістку стримано.

«Що ти знаєш, — подумала Ева, — що знаєш ти про блакитну троянду?» — Іншого разу така поведінка свекрухи образила б. Іншого разу Ева сказала б со-

бі: «В гратах моєї клітки з'явився ще один прут». Але сьогодні вона схопила Евічку й заквапилася додому, на четвертий поверх будинку, в підвалі якого чекала блакитна троянда.

Ева гомоніла з дочкою, а сама думала про квітку. Вклавши Евічку, вона з нетерпінням стала чекати, коли та засне. Й поки прийшов Еміл, кілька разів спускалася в підвал глянути на свою троянду.

Як завжди, Еміла вже чекала на столі тепла вечора. Про своє відрядження він розповів тільки те, що, на його думку, могло цікавити дружину. Але Еву це ніколи не цікавило.

Щоразу, наливаючи собі пива, Еміл замовкав, бо не вмів водночас наливати пиво й говорити.

Неспроможна далі стримуватися, Ева спитала:

— Скажи, Еміле, тобі доводилось коли бачити блакитну троянду?

Чоловік узяв склянку з пивом і відповів:

— Блакитних троянд не буває.

Іншої відповіді вона від нього й не чекала. Навіщо сперечатися? Блакитні троянди є. Так, вони існують на світі! Ева відчула бурхливу радість, і це почуття полонило її дедалі більше. Еміл ніколи не побачить блакитної троянди, Ева нізачо не покаже її.

*З чеської переклав
Дмитро АНДРУХІВ*